Diputació Barcelona
xarxa de municipis

Àrea d'Infraestructures, Urbanisme i Habitatge

5 PLECS

Els municipis i el patrimoni arquitectònic

Compendi legislatiu comentat

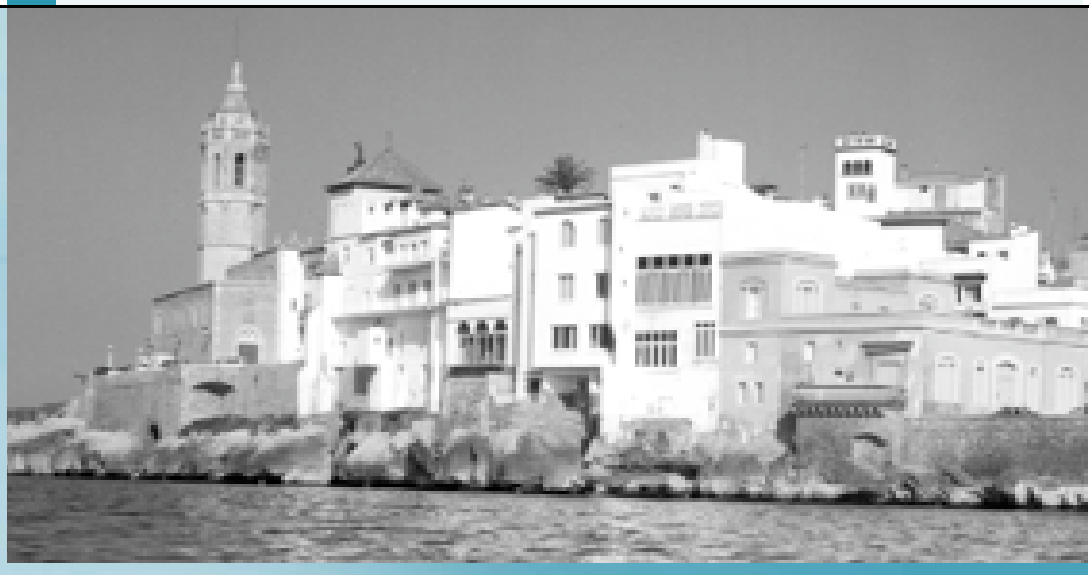

Els municipis i el patrimoni arquitectònic

Compendi legislatiu comentat

5 PLECS

Els municipis i el patrimoni arquitectònic

Compendi legislatiu comentat

Raquel Lacuesta

Diputació Barcelona
xarxa de municipis

Àrea d'Infraestructures, Urbanisme i Habitatge

Autora

Raquel Lacuesta
Cap de la Secció Tècnica d'Investigació, Documentació i Difusió
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local

S'autoritza la reproducció d'aquest document,
llevat que tingui finalitats comercials,
i sempre que se'n citi la font original.

© Diputació de Barcelona
Primera edició: desembre de 2003

Disseny i producció: Institut d'Edicions
de la Diputació de Barcelona
Disseny de la coberta: Jordi Palli
Impressió: Gutenberg, SA
ISBN: 84-7794-970-0
Dipòsit legal: B-52340-2003

Índex

OBJECTIUS DEL PRESENT COMPENDI 7

1. MARC JURÍDIC: RESPONSABILITATS DELS MUNICIPIS EN LA PROTECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC 9

2. LA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL CATALÀ 9/1993, DE 30 DE SETEMBRE 11

MESURES GENERALS

Què és el patrimoni cultural català 11

Com està classificat el patrimoni cultural català (béns immobles) 11

Com estan classificats els béns immobles 12

2.1. LES DECLARACIONS MONUMENTALS. ABAST I SIGNIFICAT 12

PATRIMONI ECLESIÀSTIC 12

PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I PALEONTOLÒGIC 13

2.2. GESTIÓ TÈCNICA I POLÍTICA DELS BÉNS 13

Qui fa la declaració 13

Com es fa la declaració o catalogació i què implica 14

Quin paper tenen les comissions de patrimoni creades *ad hoc* 15

2.3. OBLIGACIONS DELS PROPIETARIS I DEL MUNICIPI 15

2.4. DRETS DELS PROPIETARIS (QUÈ PODEN EXIGIR) 17

2.5. COST (POSSIBLES SUBVENCIONS, SUPORTS I AJUTS. L'U PER CENT CULTURAL) 17

3. LA LLEI D'URBANISME 2/2002, DE 14 DE MARÇ, DE CATALUNYA 19

PRINCIPIS DE CARÀCTER GENERAL 19

3.1. ELS CATÀLEGS MUNICIPALS. ABAST I SIGNIFICAT 19

3.2. FIGURES DEL PLANEJAMENT URBANÍSTIC QUE TENEN INCIDÈNCIA DIRECTA SOBRE LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC, ARQUITECTÒNIC, ARQUEOLÒGIC, PAISATGÍSTIC I MEDIAMBIENTAL 19

3.2.1. Plans d'ordenació urbanística municipal (POUM) 20

3.2.2. Programes d'actuació urbanística municipal (PAUM) 20

3.2.3. Normes de planejament urbanístic (NPU) 21

3.2.4. Plans parcials urbanístics (PPU) 21

3.2.5. Plans especials urbanístics (PEU) 21

3.2.6. Plans de millora urbana (PMU) 22

3.2.7. Catàlegs de béns protegits i ordenances municipals 22

3.3. GESTIÓ TÈCNICA I POLÍTICA DELS BÉNS 22

Qui pot formular les figures de planejament urbanístic general, incloent-hi possibles catàlegs 22

Qui pot formular les figures de planejament urbanístic derivat i els catàlegs 22

Qui aprova definitivament les figures de planejament general i derivat (incloent-hi els documents de catàlegs) 22

Qui emet informe sobre els plans urbanístics derivats aprovats inicialment pels ajuntaments 23

Qui pot expropiar i quan 23

Què implica la vulneració de la legalitat urbanística 23

Quins professionals poden fer l'inventari o catàleg de béns culturals 24

3.4. OBLIGACIONS DEL MUNICIPI I DELS PROPIETARIS 24

3.5. DRETS DELS PROPIETARIS DE BCIL (QUÈ PODEN EXIGIR) 25

3.6. COST (POSSIBLES SUBVENCIONS, SUPORTS EN IMMOBLES DECLARATS BCIL I EN BIPCC. L'U PER CENT CULTURAL) 25

4. LA LEY REGULADORA DE LAS BASES DEL RÉGIMEN LOCAL 7/1985, DE 2 D'ABRIL 27

5. EL TEXT REFÓS DE LA LLEI MUNICIPAL I DE RÈGIM LOCAL DE CATALUNYA I ALTRA LEGISLACIÓ DELS ENS LOCALS 29

6. EL CÓDIGO PENAL. LEY ORGÁNICA 10/1995, DE 23 DE NOVEMBRE (ACTUALITZADA EL 5 DE FEBRER DE 2003) 31

7. PROTECCIÓ DEL PATRIMONI MUNDIAL. DIRECTRIUS PRÀCTIQUES. WHC 99/2. MARÇ DE 1999 33

EL PATRIMONI EN IMATGES 35

Objectius del present compendi

El present compendi és un recull d'aquells aspectes legals més rellevants que impliquen els municipis en la seva responsabilitat de protegir el patrimoni cultural, en allò que respecta a béns immobles, béns ambientals urbans i rurals, zones arqueològiques, etc.

Les competències dels ajuntaments en matèria de patrimoni historicoartístic i arqueològic queden regulades, fonamentalment, per tres tipus de lleis: la de patrimoni cultural català, la legislació urbanística i les lleis de règim local. Són instruments legals que per si sols haurien de garantir la protecció del patrimoni, sense perjudici de la seva aplicació jeràrquica. El planejament urbanístic general és, possiblement, l'instrument que amb més eficàcia i transparència pot incidir en la preservació de les característiques essencials dels municipis, i pot resoldre problemes inherents a la projecció arquitectònica i urbanística i a l'especulació cultural i econòmica.

El compendi posa de relleu les obligacions i els drets que les administracions públiques, els ens locals i la propietat privada tenen envers la protecció, la conservació i la restauració dels béns culturals, i les mesures de foment i ajut amb què poden comptar sobre la base de la legislació, que ha estat analitzada i interrelacionada.

Abreviacions

BCIL	bé cultural d'interès local o bé catalogat
BCIN	bé cultural d'interès nacional
BIC	bé d'interès cultural [abans, monument històrico-artístic]
BIPCC	bé integrant del patrimoni cultural català
BOE	*Boletín Oficial del Estado*
CHA	conjunt històrico-artístic
LBRL	Ley reguladora de las bases de régimen local
LMRLC	Llei municipal i de règim local de Catalunya
LPCC	Llei de patrimoni cultural català
LUC	Llei d'urbanisme de Catalunya
MHA	monument històrico-artístic
NPU	normes de planejament urbanístic
PE	pla especial
PEU	pla especial urbanístic
PAUM	programa d'actuació urbanística municipal
PGOU	pla general d'ordenació urbana
PMU	programa de millora urbana
POUM	pla d'ordenació urbanística municipal
PPU	pla parcial urbanístic
SCCM	Servei de Conservació i Catalogació de Monuments de la Diputació de Barcelona (ara, SPAL)
SPAL	Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona

1. MARC JURÍDIC: RESPONSABILITATS DELS MUNICIPIS EN LA PROTECCIÓ I CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Els municipis tenen l'obligació de protegir i conservar el seu patrimoni arquitectònic, com a part integrant dels béns culturals de Catalunya.

Aquest precepte emana de dues lleis:

– La **Constitució espanyola**, llei fonamental de l'Estat, aprovada el 27 de desembre de 1978.

> Art. 46: Els poders públics tenen l'obligació de «garantir la conservació i de promoure l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, sigui quin sigui el règim jurídic i la titularitat».
> Art. 148.3, 16 i 22: Les comunitats autònomes poden assumir competències en matèria de: urbanisme, patrimoni monumental d'interès, vigilància i protecció dels seus edificis i de les seves instal·lacions.
> Art. 149.1.1.28: L'Estat té competència exclusiva en matèria de defensa del patrimoni cultural, artístic i monumental espanyol contra l'exportació i l'espoliació.

– L'**Estatut d'autonomia de Catalunya**, aprovat per la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre.

> Art. 9.5 i 9: La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en matèria de: patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic, arqueològic i científic; i ordenació del territori, urbanisme i habitatge.

Els instruments legals amb què compten els ajuntaments per protegir i conservar aquest patrimoni són:

A) La Llei del patrimoni cultural català 9/1993, de 30 de setembre (LPCC).
B) La Llei d'urbanisme 2/2002, de 14 de març, de Catalunya (LUC).
C) La Ley reguladora de las bases del régimen local 7/1985, de 2 d'abril (LBRL).
D) El Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (LMRLC), aprovat pel Decret 2/2003, de 28 d'abril.
E) La Ley del patrimonio histórico español 16/1985, de 25 de juny.
F) El Texto refundido de las Disposiciones vigentes en materia de régimen local, aprovat per Reial decret legislatiu 781/1986, de 18 d'abril.
G) El Reglament del patrimoni dels ens locals, aprovat pel Decret 336/1988, de 17 d'octubre.
H) El Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, aprovat pel Decret 78/2002, de 5 de març.
I) El Decret 175/1994, de 28 de juny, de l'u per cent cultural.
J) El Decreto de 22 de abril de 1949 (Ministerio de Educación Nacional), sobre protección de los castillos españoles (BOE 5-5-1949, recollit en la LPCC, disposició addicional primera.
K) El Decreto 474/1962 de 1 de marzo (Ministerio de Educación Nacional), referent a la declaració de determinats museus (tant el contingut com els edificis on estiguin instal·lats, mentre es destinin a aquesta finalitat).
L) El Decreto 14 de marzo de 1963 núm. 571/63 (Ministerio de Educación Nacional, BO 30), sobre protección de escudos, emblemas, piedras heráldicas, rollos de justicia, cruces de términos y similares, recollit en la LPCC, disposició addicional primera.

2. LA LLEI DEL PATRIMONI CULTURAL CATALÀ 9/1993, DE 30 DE SETEMBRE

MESURES GENERALS

Els ajuntaments han de vetllar per la integritat del patrimoni cultural català, tant públic com privat, situat en el seu terme municipal, i per la protecció, la conservació, l'acreixement, la difusió i el foment d'aquest patrimoni, com també estimular la participació de la societat en la tasca de protecció (LPCC, art. 3.1).

Què és el patrimoni cultural català

Són tots aquells béns immobles o mobles que tenen un valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic, mereixedors d'una protecció i d'una defensa especials (LPCC, art. 1.2).

Com està classificat el patrimoni cultural català (béns immobles)

La Llei del patrimoni cultural català n'estableix 3 categories de protecció:

A. Béns culturals d'interès nacional (BCIN)
B. Béns culturals d'interès local (BCIL) o béns catalogats
C. Els restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC)

Gaudeixen de la categoria de BCIN tots els béns radicats a Catalunya que hagin estat declarats d'interès cultural (BIC, denominats antigament monuments històrico-artístics –MHA) amb anterioritat a l'aprovació de la Llei de patrimoni cultural català 9/1993 i d'acord amb la Ley del patrimonio histórico español 16/1985; el Decret de 22 d'abril de 1949 (Ministerio de Educación Nacional), sobre protecció dels castells espanyols; el Decret 571/1963, de 14 de març (Ministerio de Educación Nacional), sobre protecció d'escuts, emblemes, pedres heràldiques, rotlles de justícia, creus de terme i similars, i el Decret 474/1962, d'1 de març (Ministeri d'Educació Nacional), referent a la declaració de determinats museus (tant el contingut com els edificis on estiguin instal·lats, mentre es destinin a aquesta finalitat), i també tots els conjunts, immobles i elements que hagin estat declarats d'interès cultural per la Generalitat de Catalunya des de 1993. Tots ells estan inclosos al Catàleg del patrimoni cultural català.

Gaudeixen de la categoria de BCIL tots els béns radicats a Catalunya que en el moment de l'entrada en vigor de la LPCC 9/1993 estaven inclosos en catàlegs de patrimoni arquitectònic incorporats en plans urbanístics i els que estan inclosos en el Catàleg del patrimoni cultural català. Gaudeixen de la categoria de BCIL els jaciments arqueològics dels termes municipals que hagin estat declarats espais de protecció arqueològica. Aquests jaciments han de ser continguts en tota catalogació de béns immobles.

Passen a tenir categoria de béns catalogats els béns inclosos en catàlegs de patrimoni arquitectònic de qualsevol terme municipal incorporats en plans urbanístics aprovats a partir de l'entrada en vigor de la LPCC 9/1993, sense tenir declaració expressa de BCIN o BCIL.

Els BIPCC, tant si han estat declarats BCIN o BCIL o tant si estan catalogats o no, formen part del patrimoni cultural català.

Com estan classificats els béns immobles

a) Monument històric
b) Conjunt històric
c) Jardí històric
d) Lloc històric
e) Zona d'interès etnològic
f) Zona arqueològica
g) Zona paleontològica

2.1. LES DECLARACIONS MONUMENTALS. ABAST I SIGNIFICAT

La Llei de patrimoni cultural català preveu la classificació dels béns culturals en:

BCIN: És la categoria de protecció de major rang.

Correspon al Govern de la Generalitat de Catalunya la facultat de declarar-los com a tals i protegir-los, ja siguin de propietat pública o privada.

BCIL: Són béns catalogats, amb categoria de protecció de segon rang.

Figures de protecció dels BCIL:
– La Llei de patrimoni cultural català 9/1993.
– La legislació urbanística. Llei 2/2002, de 14 de març, d'urbanisme.

Correspon als municipis crear els instruments de protecció i exercir el control dels béns catalogats en el seu territori, ja siguin de propietat pública o privada.

BIPCC: Són tots els béns del patrimoni cultural català, hagin estat o no objecte de declaració o de catalogació, que reuneixen els valors descrits a l'art. 1 de la LPCC). Constitueixen, per extensió, els restants béns integrants del patrimoni cultural català (cap. III de la LPCC) i són susceptibles de ser inscrits a l'*Inventari del patrimoni cultural català* (art. 60 de la LPCC).

Correspon a l'Administració de la Generalitat l'elaboració i manteniment de l'*Inventari del patrimoni cultural català*, que ha de comptar, pel que fa a la salvaguarda de la seva integritat, amb altres administracions públiques (consells comarcals i ajuntaments).

Patrimoni eclesiàstic

La col·laboració de l'Església catòlica és definida als art. 4 i 28 de la LPCC. La transmissió dels béns només es regeix per la legislació estatal.

Marc de col·laboració:
Correspon a l'Església catòlica vetllar per la protecció del seu patrimoni, en col·laboració amb les administracions públiques de Catalunya.

Comissió mixta Generalitat-Església catòlica: estableix el marc de col·laboració, la coordinació i el seguiment.

Col·laboració amb l'Administració local: s'ha de determinar reglamentàriament.

Patrimoni arqueològic i paleontològic

– Per definició, tots els béns immobles de caràcter històric, per a l'estudi dels quals cal utilitzar metodologia arqueològica (tant al subsòl com a les parts aèries), integren el patrimoni arqueològic català. Aquesta definició afecta, doncs, elements declarats BCIN i BCIL, béns catalogats i, en general, a tots els BIPCC.

  Segons aquest concepte, hi són d'aplicació la LPCC, en el capítol IV del títol segon (art. 46 a 53), tots els apartats de la LUC que fan referència a immobles, nuclis i llocs històrics i arqueològics, i el Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (Decret 78/2002, de 5 de març, de la Generalitat de Catalunya). També cal tenir en compte el que estableix la Ley de patrimonio histórico español 16/1985 a l'art. 44, referit a titularitat dels descobriments arqueològics.

– Els espais de protecció arqueològica són definits per la LPCC (art. 49). La protecció de les àrees o restes arqueològiques és regulada especialment per la LUC (art. 9.3 i art. 34.5).

– Els municipis amb un patrimoni arqueològic important han de disposar d'arqueòleg municipal i han de determinar-ne les funcions específiques (LPCC, art. 6.5).

2.2. GESTIÓ TÈCNICA I POLÍTICA DELS BÉNS

Qui fa la declaració

– Els **BCIN**: la declaració d'un immoble com a bé cultural d'interès nacional ha d'ésser acordada pel Govern de la Generalitat, a proposta del conseller de Cultura, i passa a ser inscrit en el *Registre de béns culturals d'interès nacional*, que gestiona el Departament de Cultura (LPCC, art. 10 i 13).

– Els **BCIL**: la competència per a la declaració d'un immoble com a bé cultural d'interès local correspon al ple de l'ajuntament (en municipis de més de cinc mil habitants) i al ple del consell comarcal (en els municipis de fins a cinc mil habitants). L'acord de declaració d'un BCIL ha de ser comunicat al Departament de Cultura, perquè en faci la inscripció en el *Catàleg de patrimoni cultural català* (LPCC, art. 15 i 17).

  Tota catalogació de béns immobles ha de contenir els jaciments arqueològics del terme municipal que han estat declarats espais de protecció arqueològica (LPCC, art. 17.5).

– Els **BIPCC**: L'art. 18, capítol III, de la LPCC, considera com a béns integrants del patrimoni cultural català tots aquells elements immobles o mobles que no han estat objecte de declaració monumental ni de catalogació, però que reuneixen els

valors descrits a l'art. 1. Aquest conjunt d'elements fan part del patrimoni cultural català i, tot i que la LPCC no fa esment exprés de l'organisme al qual en competeix la qualificació com a BIPCC, es pressuposa que són els ajuntaments i consells comarcals, *motu proprio* o a proposta d'altres institucions o entitats públiques o privades, qui en sol·liciten al Departament de Cultura la inscripció en l'*Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya*.

– La *declaració d'un immoble com a BCIN* pot implicar la *modificació o la suspensió d'una llicència urbanística* per part de l'ajuntament i a requeriment del Departament de Cultura, que en farà un informe vinculant i que està obligat a fer-se càrrec de la indemnització corresponent, aplicant els criteris que estableix la legislació urbanística (LPCC, art. 31 i LUC, art. 200, el qual remet a la Llei de l'Estat, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa).

Com es fa la declaració o catalogació i què implica

– Els **BCIN**: la declaració monumental d'un immoble requereix la incoació prèvia d'un expedient (amb una descripció precisa del bé immoble, del seu entorn –incloent-hi el subsòl– i dels béns mobles que s'hi vinculin), iniciat d'ofici per l'Administració de la Generalitat o bé a instància d'una altra administració pública, o de qualsevol persona física o jurídica. En qualsevol cas, cal assabentar-ne els interessats (els ajuntaments i els propietaris) i obrir un període d'informació pública (LPCC, art. 8 i 11).

  L'expedient d'incoació de declaració ha de comptar amb un *informe favorable* del Consell Assessor del Patrimoni Cultural de Catalunya i també de l'Institut d'Estudis Catalans o d'una institució de prestigi o competència (científica, universitària o tècnica) (LPCC, art. 8).

  La incoació de l'expedient de declaració comporta, per part dels ajuntaments, la *suspensió de la tramitació de llicències* municipals de parcel·lació, edificació o enderrocament en la zona afectada, i també la suspensió de les llicències ja concedides (LPCC, art. 9.3).

  La *declaració d'un immoble com a BCIN preval sobre els plans i les normes urbanístiques* en curs de redacció que el puguin afectar, la qual cosa implica l'adequació o la modificació de la legalitat urbanística vigent (LPCC, art. 33.1).

  En el cas de *conjunts i llocs històrics, de zones arqueològiques, etnològiques i paleontològiques, i d'entorns de protecció de BCIN, els ajuntaments estan obligats a elaborar els plans urbanístics* derivats corresponents o qualsevol altre instrument urbanístic, o bé adequar-ne els vigents, amb l'informe favorable del Departament de Cultura (LPCC, art. 33.2.).

– Els **BCIL**: la catalogació de béns immobles s'efectua mitjançant la seva declaració com a béns culturals d'interès local (LPCC, art. 17.1). També està regulada per la Llei d'urbanisme de Catalunya i vinculada, en principi, al planejament (LUC, art. 69).

  La declaració d'un immoble com a BCIL comporta la *tramitació de l'expedient administratiu* corresponent, en el qual ha de constar l'informe favorable d'un tècnic en patrimoni cultural (LPCC, art. 17.2).

– Els **BIPCC**: Mitjançant una fitxa descriptiva, elaborada per les administracions públiques o per institucions o entitats privades, el bé immoble podrà formar part de l'*Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya* (LPCC, art. 18.1 i art. 60).

  La llista o *inventari del conjunt de BIPCC existents en un municipi pot constituir un document previ* a la redacció dels catàlegs municipals, que han d'incloure els elements proposats per a una possible catalogació com a BCIL.

– El Departament de Cultura de la Generalitat o els ajuntaments poden *obligar els propietaris d'immobles declarats BCIN o BCIL a l'execució de les obres* que siguin necessàries per a preservar-los, conservar-los o mantenir-los en bon estat (LPCC, art. 67.1).

Quin paper tenen les comissions de patrimoni creades *ad hoc*

– Segons l'art. 6 de la LPCC, els municipis que tenen la consideració d'històrico-artístics *han de crear un òrgan d'estudi i proposta* per a la preservació, la conservació, la protecció i la vigilància del seu patrimoni cultural. Aquests òrgans poden ser comissions de patrimoni creades *ad hoc*, constituïdes a iniciativa dels ajuntaments o dels consells comarcals (en el cas que es tracti de municipis de menys de 1.000 habitants) i integrades per membres dels governs locals i comarcals, on poden participar entitats culturals.

– En qualsevol cas, els òrgans o comissions han de comptar necessàriament amb el *suport de professionals* qualificats en el camp del patrimoni cultural, amb la formació o titulació que sigui establerta per reglament.

  [Si tenim en compte que les lleis de patrimoni i d'urbanisme vigents defineixen el patrimoni immoble des dels punts de vista dels valors urbanístic, arquitectònic, històric, artístic i arqueològic, entre d'altres, se sobreentén que la formació o titulació haurà de tenir una relació directa amb els valors esmentats. En aquest sentit, sembla que els títols més adients per a la comesa específica de protecció de béns immobles són els d'arquitecte, historiador o historiador de l'art i arqueòleg, sempre amb el benentès que tinguin experiència demostrada en la matèria.]*

– Els òrgans [o comissions] de patrimoni cultural *han d'emetre informe* prèviament a l'adopció d'acords municipals que afectin l'aprovació o la modificació del planejament urbanístic, cosa que implica, doncs, responsabilitat respecte a decisions que es puguin prendre sobre edificis que formen part d'un catàleg municipal (BCIL o bé catalogat) i, per extensió, sobre els BCIN i BIPCC, tot i que no ho especifica de manera explícita (art. 6.3 de la LPCC). S'entén que aquest patrimoni immoble és previst bé pel planejament general, bé pel planejament derivat.

2.3. OBLIGACIONS DELS PROPIETARIS I DEL MUNICIPI

– Segons l'art. 21 de la LPCC, tots els béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC) *han d'ésser conservats pels seus propietaris*, titulars d'altres drets reals i posseïdors, que tenen, a més, l'obligació de *facilitar informació* sobre l'estat dels béns i sobre la seva utilització quan els ho demana l'Administració.

* Els textos entre claudàtors són comentaris o observacions de l'autora.

– Els ajuntaments tenen l'obligació de *suspendre qualsevol obra o intervenció en un BIPCC que no sigui declarat BCIN* i informar-ne al Departament de Cultura. Si no ho fa, el mateix Departament pot impedir les obres i adoptar les mesures necessàries per a l'efectivitat de la suspensió (LPCC, art. 23.1).

  Els ajuntaments tenen també potestat per *suspendre la tramitació de la concessió* d'una llicència d'obres, per tal de preservar els valors culturals d'un bé immoble i de proposar al Departament de Cultura la incoació d'un expedient per declarar-lo BCIN (LPCC, art. 23.2, 52 i 77).

– Els propietaris, titulars o posseïdors dels immobles declarats BCIN o BCIL tenen *l'obligació de preservar-los i mantenir-los en bon estat*, i vetllar perquè *l'ús al qual es destinin en garanteixi* sempre la conservació. De cap manera no poden destruir-los, i han de permetre l'entrada a especialistes per poder estudiar-los. Aquesta obligació s'estén als edificis de propietat pública i privada (LPCC, art. 25).

– Els propietaris, titulars o posseïdors d'immobles declarats BCIN han de *presentar al Departament de Cultura* un programa d'actuació de conservació en el cas que sigui necessari fer-hi obres de manteniment (LPCC, art. 29).

– *Obres o intervencions en un BCIN*: han de ser autoritzades pel Departament de Cultura abans de procedir-ne a la concessió; han d'incloure un informe sobre els valors diversos de l'immoble i també sobre l'impacte de la intervenció, a l'edifici i a l'entorn (LPPC, art. 34.1, 2 i 3).

  S'hi han *d'aplicar els criteris bàsics d'intervenció* establerts a la LPCC (art. 34.4 i 35).

– Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura i als interessats les *llicències urbanístiques* que afecten elements declarats BCIN (LPCC, art. 34.5). Igualment, han de comunicar al dit Departament les *mesures de prevenció* a adoptar *per evitar danys* a tercers quan l'immoble es trobi en mal estat de conservació (LPCC, art. 34.6).

– Quant als *criteris d'intervenció* en edificis, conjunts i entorns monumentals declarats BCIN, la LPCC és taxativa respecte a la salvaguarda dels valors històrics, arquitectònics, artístics, urbanístics i ambientals; a canvis d'ús; volum, tipologia, morfologia i cromatisme; eliminacions no justificades; retolacions, instal·lacions afegides en façanes i cobertes; siluetes paisatgístiques, parcel·lacions, alteracions en l'edificabilitat i instal·lacions urbanes; visualització, geomorfologia i topografia (LPCC, art. 35).

– L'Administració de la Generalitat o els ajuntaments han d'ordenar als responsables *de danys causats il·lícitament* a immobles declarats BCIN o BCIL les reparacions necessàries per restituir el bé al seu estat anterior, independentment de la sanció que correspongui (LPCC, art. 68).

  Són *responsables d'aquestes infraccions*: els propietaris, els titulars de dret i els posseïdors, els promotors i els directors de les obres, pel que fa a béns immobles; els autors, còmplices o encobridors, pel que fa a intervencions arqueològiques no autoritzades (LPCC, art. 72).

2.4. DRETS DELS PROPIETARIS (QUÈ PODEN EXIGIR)

– Qualsevol afectació de la propietat (immobles, llocs, paratges, de caràcter urbà o rural), com a conseqüència de l'aplicació de la LPCC i/o de la LUC, *ha de ser comunicada als interessats* en els termes que s'hi estableixen. Exemple: declaració de BICN, BCIL o BIPCC, referits a edificis, conjunts, ambients i zones arqueològiques, per tal que puguin exercir el deure de la conservació i no caiguin en infraccions.

– Els propietaris o responsables de béns immobles tenen *dret a acollir-se a les mesures de foment i ajut* estipulades per les administracions públiques per tal de complir el deure de conservació que exigeix la Llei (LPCC, art. 54, 55, 57 i 59).

– Els propietaris de béns immobles (ja siguin públics o privats) també poden acollir-se, a través de l'Administració de la Generalitat o de l'Administració local, als beneficis que suposa l'aplicació de l'*u per cent cultural* determinat per la Llei del patrimoni històric espanyol en els pressupostos d'obres públiques finançades per l'Estat i en els pressupostos finançats per la Generalitat, sempre amb la finalitat d'invertir en la conservació, la restauració i l'excavació arqueològica, i l'adquisició de béns immobles (en aquest cas, per part de l'Administració pública) (LPCC, art. 57; Ley de patrimonio histórico nacional, títol VIII, art. 68; Decret 175/1994, de 28 de juny, de l'u per cent cultural).

– Els propietaris de béns integrants del patrimoni cultural (ja siguin BCIN, BCIL o BIPCC) poden sol·licitar a l'Administració de la Generalitat i a l'Administració local l'*admissió de la cessió en propietat* dels esmentats béns en pagament de llurs deutes (LPCC art. 58).

2.5. COST (POSSIBLES SUBVENCIONS, SUPORTS I AJUTS. L'U PER CENT CULTURAL)

– Els *ajuts de les administracions* públiques als propietaris de béns del patrimoni arquitectònic català estan previstos per la LPCC, títol III, capítol I (mesures de foment). La Generalitat de Catalunya té l'obligació d'establir un programa anual d'inversions i ajuts per a la investigació, la recuperació, la conservació, la restauració i la millora del patrimoni immoble (LPCC, art. 54 a 59).

– El Departament de Política Territorial i Obres Públiques compta, dins de la seva Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, amb un *Centre Tècnic i de Cooperació per a la Rehabilitació d'Habitatges* que desenvolupa programes d'ajuts, tant d'assistència tècnica (elaboració de dictàmens) com econòmica (Decret 205/1993 i Decret 158/1997).

– Els *ajuntaments poden establir mesures de foment i ajut* per tal de garantir la conservació i la restauració de béns immobles de propietat privada que formen part del patrimoni arquitectònic i arqueològic del seu municipi. A aquest efecte, les parts implicades (pública i privada) *poden establir convenis* que regulin les intervencions i el seu abast, l'ús públic o semipúblic, les cessions d'immobles, llocs o paratges a temps indefinit o a temps parcial. (Vegeu el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals 179/1995, de 13 de juny: títol 3, cap. 1, «Subvencions», art. 118 a 129.)

– Dins el marc del programa «Xarxa Barcelona. Municipis de Qualitat», de 2000-2003, la Diputació de Barcelona, en la seva condició d'Administració local, *exer-*

ceix, mitjançant convenis amb els ajuntaments del seu àmbit territorial, la tasca d'ajudar-los a conèixer, conservar i restaurar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de llurs termes municipals, amb l'assessorament tècnic i científic, i amb inversions i suports econòmics. (Vegeu el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals 179/1995, de 13 de juny: títol 3, cap. 1, «Subvencions», art. 118 a 129, i títol 7, cap. I, «Convenis de cooperació», art. 303 a 311.)

– Els propietaris i els titulars de drets sobre BCIN i BCIL gaudeixen dels *beneficis fiscals* que determinen la legislació de l'Estat, la legislació de la Generalitat i les ordenances fiscals (LPCC, art. 59.1).

– Els BCIN i els béns inclosos en zones arqueològiques com a objectes d'especial protecció en el planejament urbanístic estan *exempts de l'impost sobre béns immobles* (Llei de l'Estat 39/1988, de 28 de desembre, de regulació de les hisendes locals, art. 64.j) (LPCC, art. 59.2).

– Les obres de conservació, millora o restauració realitzades en immobles declarats BCIN gaudeixen de *l'exempció de l'impost sobre construccions, instal·lacions i obres* (LPCC, art. 59.2).

– L'Administració *no pot ordenar l'execució d'obres* o d'actuacions en un BCIN o BCIL *per un import superior al 50%* del seu valor, fixat pel Departament de Cultura o l'ajuntament corresponent (LPCC, art. 67.1).

– El Departament de Cultura pot concedir *ajuts* per a obres de conservació de BCIN amb caràcter de bestreta reintegrable (LPCC, art. 67.3).

– Els propietaris de béns immobles (ja siguin públics o privats) també poden acollir-se, a través de l'Administració de la Generalitat o de l'Administració local, als *beneficis que suposa l'aplicació de l'u per cent cultural* determinat per la Llei del patrimoni històric espanyol en els pressupostos d'obres públiques finançades per l'Estat i en els pressupostos finançats per la Generalitat, sempre amb la finalitat d'invertir en la conservació, la restauració i l'excavació arqueològica, i l'adquisició de béns immobles (en aquest cas, per part de l'Administració pública). (LPCC, art. 57; Ley de patrimonio histórico nacional, títol VIII, art. 68; Decret 175/1994, de 28 de juny, de l'u per cent cultural.)

– Per acollir-se als beneficis que deriven de l'aplicació del Decret 175/1994, de 28 de juny, sobre l'u per cent cultural, aprovat per la Generalitat de Catalunya, cal que, prèviament, la *Comissió de Govern o el Ple de l'Ajuntament adopti l'acord* pel qual se sol·licita l'ajuda per al finançament de l'obra. Igualment, cal que *l'immoble tingui el caràcter de BCIN o BCIL* o que, almenys, hi hagi un estudi sobre els seus mèrits arquitectònics o artisticoculturals. («Normes generals per a la tramitació de sol·licituds derivades de l'acord de col·laboració entre el Ministeri de Foment i el Ministeri d'Educació i Cultura per a l'actuació conjunta en el patrimoni històric espanyol. U per cent cultural». Document intern de l'Àrea Funcional de Foment de la Subdelegació del Govern a Catalunya, *signat a Madrid el 10 de desembre de 1996.* Aquest acord es basa en l'art. 68 de la Llei de patrimoni històric espanyol 16/1985, de 25 de juny, i en l'art. 58 del Reial Decret 111/1986, del 10 de gener).

[Aquestes Normes informen dels tipus de documents que es requereixen per a plantejar una sol·licitud d'ajut en els programes de l'u per cent cultural, com ara certificats, informes i documentació tècnica (projectes constructius o memòries descriptives i informació gràfica de l'immoble de caràcter històrico-artístic a què es refereix)].

3. LA LLEI D'URBANISME 2/2002, DE 14 DE MARÇ, DE CATALUNYA

PRINCIPIS DE CARÀCTER GENERAL

– Respecte al concepte de desenvolupament urbanístic sostenible (LUC, art. 3.1), pel que fa al patrimoni arquitectònic, la Llei d'urbanisme 2/2002 explicita que «s'han de conjuminar les necessitats de creixement amb la preservació [...] dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals».

– «El planejament urbanístic ha de preservar els valors paisatgístics d'interès especial, el patrimoni cultural i la identitat dels municipis» (LUC, art. 9.3).

– Ha de vetllar perquè les construccions i instal·lacions noves s'adaptin a l'ambient que les contextualitza i no desmereixin els edificis o les restes de caràcter històric, artístic, arqueològic o tradicional (LUC, art. 9.3).

3.1. ELS CATÀLEGS MUNICIPALS. ABAST I SIGNIFICAT

Els municipis historicoartístics *han d'elaborar un catàleg* del seu patrimoni cultural immoble (LPCC, art. 6.4) que ha d'especificar les mesures de protecció.

La *competència urbanística* en matèria de planejament i gestió que atorga la Llei d'urbanisme *als ajuntaments comprèn*, implícitament, la *redacció de catàlegs* de patrimoni arquitectònic i la protecció d'aquest patrimoni (LUC, art. 14.2 i art. 23.1.*a*).

En la definició de «sistema urbanístic d'espais lliures» (LUC, art. 34.5), la Llei fa esment exprés de *l'atenció que cal prestar a l'existència de restes arqueològiques* declarades d'interès. Cal, per tant, ampliar aquest precepte amb l'atenció deguda als edificis d'interès històric i arquitectònic situats en els espais lliures.

3.2. FIGURES DEL PLANEJAMENT URBANÍSTIC QUE TENEN INCIDÈNCIA DIRECTA SOBRE LA PROTECCIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC, ARQUITECTÒNIC, ARQUEOLÒGIC, PAISATGÍSTIC I MEDIAMBIENTAL

Planejament urbanístic general:

1. Plans d'ordenació urbanística municipal (POUM)
2. Programes d'actuació urbanística municipal (PAUM)
3. Normes de planejament urbanístic (NPU)

Planejament urbanístic derivat:

4. Plans parcials urbanístics (PPU)
5. Plans especials urbanístics (PEU)
6. Plans de millora urbana (PMU)

7. *Catàlegs de béns protegits i ordenances municipals*

3.2.1 Plans d'ordenació urbanística municipal (POUM)

Art. 58.2*d*, LUC. Els POUM determinen quins valors arquitectònics, paisatgístics i mediambientals han de ser protegits.

Art. 58.3ª. Correspon també als POUM l'ordenació de volums en l'edificació, bé per mitjà de reparcel·lacions, bé en el moment de l'atorgament de llicències d'edificació. [Aquests punts poden fer-se extensius als conjunts urbans consolidats on s'incloguin elements paisatgístics urbans d'interès].

Els POUM han de contenir, entre altra documentació, el catàleg dels béns a protegir (art. 59.1*d*) i la documentació o, com a mínim, l'informe mediambiental (art. 59.1*f*).

El patrimoni rural

En sòl no urbanitzable, els POUM preveuen la redacció, de catàlegs específics (art. 58.8*d*) en aplicació dels art. 47.3, 47.5, 50.2 i 50.3:

- És permès, en sòl no urbanitzable, de reconstruir i rehabilitar les masies i cases rurals que calgui preservar i recuperar per raons arquitectòniques, històriques o paisatgístiques i que hagin estat incloses pel planejament urbanístic en el catàleg [...], amb vista a destinar-les a habitatge familiar, a un ús residencial turístic o d'hostaleria rural o a activitats d'educació en el lleure.

- Les actuacions específiques d'interès públic (activitats o equipaments) en sòl no urbanitzable no poden ser incompatibles amb el règim especial de protecció, per raó dels seus valors paisatgístics, històrics, arqueològics, científics, ambientals o culturals (art. 47.5).

- El planejament urbanístic general o especial ha d'identificar en un catàleg específic les masies i cases rurals susceptibles de reconstrucció o de rehabilitació, i justificar les raons arquitectòniques, històriques o paisatgístiques que en determinen la preservació i la recuperació.

- La reconstrucció i rehabilitació del patrimoni arquitectònic rural ha de respectar el volum edificat i la composició volumètrica original prèviament determinats. Si no s'alteren les característiques originals de l'edificació, se'n pot admetre la divisió horitzontal.

- Els materials, els sistemes constructius i la tipologia aparents de les edificacions en sòl no urbanitzable han d'ésser els propis de l'àmbit territorial on siguin emplaçats (art. 51.1).

3.2.2 Programes d'actuació urbanística municipal (PAUM)

Les competències que marca la Llei d'urbanisme de Catalunya per als PAUM no expliciten la formació de catàlegs, però, en canvi, afecten de diverses maneres el patrimoni immobiliari:

Art. 60.1. Els PAUM contenen les previsions i els compromisos assumits per al desenvolupament dels POUM [...] pel que fa a la reforma i la millora urbanes, als equipaments i a la generació d'activitat econòmica, dins el marc del desenvolupament urbanístic sostenible.

Art. 60.3. Els PAUM poden preveure totes o alguna de les figures de planejament urbanístic derivat a què fa referència el POUM corresponent.

Art. 60.11. Els PAUM poden delimitar àrees per a l'aplicació de programes de rehabilitació d'edificis

3.2.3 Normes de planejament urbanístic (NPU)

Art. 62.4. Les NPU es componen dels documents necessaris per a justificar les determinacions que incorporen i la funció per la qual es dicten.

[Encara que no es fa esment explícit del Catàleg de béns immobles, s'interpreta que un dels documents que poden formar part de les NPU pot ser el dit Catàleg, en el cas que no hi hagi cap altra figura del planejament que el prevegi.]

3.2.4 Plans parcials urbanístics (PPU)

Art. 65 2d. Els PPU defineixen els paràmetres bàsics de l'ordenació de volums.

[D'acord amb aquest punt, es pot considerar que els conjunts o ambients urbans inclosos en un catàleg de béns immobles han de ser tinguts en compte en la redacció dels PPU, per tal de preservar-ne les característiques arquitectòniques].

Art. 66.1h. Els PPU han de contenir, entre d'altres, els documents següents: la documentació mediambiental pertinent i, com a mínim, l'informe mediambiental.

[Es pot interpretar que aquest punt fa referència a l'art. 48.1, pel que fa als estudis i informes d'impacte paisatgístic i arqueològics.]

3.2.5 Plans especials urbanístics (PEU)

Art. 67.1ª. Es poden redactar plans especials urbanístics, en desenvolupament de les determinacions contingudes en altres figures de rang superior, per a:

- L'ordenació de recintes i conjunts artístics.
- La recuperació i la millora del paisatge urbà.
- La protecció dels espais fluvials.
- La protecció addicional del paisatge.
- La millora d'àmbits rurals.
- La identificació i la regulació de les masies i cases rurals (ref. a l'art. 50.2 i al 47.6*e*).

Art. 67.2. Els PEU que tinguin per finalitat la protecció d'espais rurals i periurbans poden imposar restriccions d'ús dels terrenys per impedir-ne la desaparició o alteració.

Art. 67.4. Els PEU contenen les determinacions [...], degudament justificades i desenvolupades en els estudis, els plànols, les normes i els catàlegs que escaiguin.

3.2.6 Plans de millora urbana (PMU)

[Encara que aquesta figura de planejament no fa esment explícit dels béns immobles, es pot interpretar, aplicant l'art. 68, que la referència a l'acompliment d'operacions de rehabilitació, de reforma interior, de remodelació urbana, etc., es pot estendre a conjunts i ambients urbans, com també a edificis i elements catalogats].

3.2.7 Catàlegs de béns protegits i ordenances municipals

Definició i regulació

Art. 69.1. Les administracions competents han d'incloure en un catàleg els béns que calgui protegir (monuments, edificis, jardins, paisatges o béns culturals), per tal d'aconseguir l'efectivitat de les mesures urbanístiques.

Els catàlegs, juntament amb les normes específiques i d'acord amb les categories establertes per la legislació sectorial aplicable, són part integrant de la documentació imperativa del pla corresponent.

Art. 69.2. Els ajuntaments, d'acord amb la legislació de règim local, poden aprovar ordenances d'urbanització i d'edificació per regular aspectes que no són objecte de les normes dels POUM, sense contradir-ne ni alterar-ne les determinacions. [En aquest cas, caldria proposar la introducció de modificacions puntuals dels POUM, a través de figures de planejament derivat, com ara els plans especials.]

3.3. GESTIÓ TÈCNICA I POLÍTICA DELS BÉNS

Qui pot formular les figures de planejament urbanístic general, incloent-hi possibles catàlegs (art. 74)

- Els POUM i els PAUM: els ajuntaments.
- Les NPU: la direcció general competent en matèria d'urbanisme, o a proposta dels ajuntaments.

Qui pot formular les figures de planejament urbanístic derivat i els catàlegs (art. 76)

- Els PEU, els PMU i els PPU: els ens locals, les entitats urbanístiques especials (com ara l'INCASOL, els consorcis urbanístics i les societats de capital públic de caràcter local) o altres òrgans competents en matèria d'urbanisme, i també la iniciativa privada.

Qui aprova definitivament les figures de planejament general i derivat (incloent-hi els documents de catàlegs) (art. 77, 78 i 79)

- Els POUM i els PAUM: en municipis de més de 100.000 habitants, el/la conseller/a de Política Territorial i Obres Públiques; en els municipis restants, la Comissió Territorial d'Urbanisme.

- Els PEU, els PMU i els PPU: els ajuntaments, previ informe de la Comissió Territorial d'Urbanisme.

– L'aprovació inicial i provisional dels POUM i dels plans urbanístics derivats: els ajuntaments (art. 83.1).

– Un cop aprovats inicialment pels ajuntaments, els POUM i els plans urbanístics derivats s'han de sotmetre a informació pública durant un mes a partir de la publicació dels edictes de convocatòria (com a màxim, s'han d'emetre 10 dies després de l'acord d'aprovació).

Qui emet informe sobre els plans urbanístics derivats aprovats inicialment pels ajuntaments (art. 85)

– Els ajuntaments han de sol·licitar un informe a les comissions territorials d'Urbanisme (que han d'emetre i comunicar en el termini de 2 mesos).

– Són vinculants, únicament, les prescripcions contingudes en els informes, per motius d'interès supramunicipal i de legalitat, referides a:
  – L'adequació a les polítiques de protecció del patrimoni arquitectònic i cultural.
  – L'adequació a la planificació mediambiental.
  – L'adequació a la legislació sectorial.

Qui pot expropiar i quan

– Els ajuntaments o qualsevol organisme competent en matèria urbanística estan legitimats per expropiar els edificis [de valor cultural o d'altra índole] que quedin afectats per un pla urbanístic aprovat (art. 103.1).

– L'expropiació forçosa d'un immoble es pot aplicar en el supòsit que els propietaris no hi facin les obres que siguin requerides per a la seguretat de les persones o que estiguin determinades per plans, normes o projectes de caràcter històric, arqueològic o artístic (art. 104.1*e*. tercer).

Què implica la vulneració de la legalitat urbanística

– Tot i que no es determina de manera específica en la LUC, qualsevol actuació o omissió que vulneri les determinacions de la llei en matèria de protecció, conservació i restauració del patrimoni arquitectònic (catalogat o en procés de catalogació i declarat bé cultural) està subjecta a la imposició de sancions, a l'adopció de mesures de restauració de la realitat física alterada i a la determinació de danys i perjudicis causats (art. 191*)*. S'entén que això afecta tant l'Administració pública com els particulars.

– És el Departament de Política Territorial i Obres Públiques qui té la potestat de protegir la legalitat urbanística respecte a presumptes infraccions greus i molt greus, en cas que l'òrgan municipal competent no incoï l'expedient corresponent dins els deu dies següents a la comunicació prèvia, o bé, en supòsits d'urgència constatada expressament en la notificació, dins els tres dies següents (art. 192.3).

  [Un cas seria la destrucció total o parcial d'un bé immoble, fins i tot en el supòsit que l'administració corresponent n'hagi aprovat un projecte de restauració o rehabilitació que impliqui danys o pèrdua dels valors històrics i artístics de l'immoble.]

– En cas de ser necessària la suspensió d'obres i llicències i la restauració de la realitat física alterada, correspon, en darrer terme (en els casos en què l'Administració local hi sigui part implicada), a la Direcció General d'Urbanisme o al Departament de Política Territorial i Obres Públiques acordar o executar les mesures de reposició (art. 197.3 i 198.3).

– L'incompliment del deure de conservació de les edificacions, en general, i de les considerades com a bé cultural, en particular, en condicions de seguretat constitueix una infracció urbanística greu (art. 206.*d*). Si aquest incompliment n'afecta les condicions de salubritat i decòrum públic, la Llei considera que es comet una infracció urbanística lleu (art. 207.*d*). En cada cas, les sancions queden estipulades per la Llei (art. 211-219) i els responsables de les infraccions poden ser persones físiques o jurídiques, i fins i tot l'Administració pública (art. 213).

Quins professionals poden fer l'inventari o catàleg de béns culturals

– La Llei 2/2002 d'urbanisme de Catalunya no especifica quina titulació han de tenir els professionals que redactin figures de planejament, i només indica que la titulació i les facultats per desenvolupar aquestes tasques han de ser les adequades (disposició addicional cinquena, 1).

[Fent una interpretació d'aquest precepte, i partint de la definició i els objectius dels catàlegs dels béns a protegir (art. 69), que inclouen monuments històrics i artístics, jaciments arqueològics, edificis, jardins, paisatges o béns culturals de diversa mena, les titulacions que caldria exigir en la redacció d'aquests documents haurien de ser coherents amb els valors reconeguts esmentats, cosa que implica una diversificació dels equips de treball, en funció dels possibles valors urbanístics, mediambientals, paisatgístics, arquitectònics, constructius, històrics, documentals, artístics, arqueològics, paleontològics, etc., dels immobles o elements. Com a exemple, s'hauria de comptar amb l'experiència de l'arquitecte (per a determinar-ne els valors urbanístics, paisatgístics, arquitectònics i constructius; amb la de l'historiador o historiador de l'art (valors històrics, documentals i artístics); amb la de l'arqueòleg (valors històrics i constructius aparents o colgats); amb la del biòleg o botànic (valors paisatgístics, parcs, jardins, arbredes), i d'altres professionals, segons la casuística que es presenti.]

– Tots els professionals (funcionaris o liberals) que intervinguin en la redacció de qualsevol figura de planejament (i, per tant, dels catàlegs) al servei d'una entitat pública tenen l'*obligació de guardar-ne secret professional* (disposició addicional cinquena, 2).

3.4. OBLIGACIONS DEL MUNICIPI I DELS PROPIETARIS

– Els *ajuntaments tenen l'obligació de publicar els acords d'aprovació definitiva* dels plans urbanístics i dels instruments de gestió urbanística (com ara els catàlegs), a través del diari o butlletí oficial corresponent (art. 98 i 101).

– Els propietaris tenen l'*obligació de reparar els seus edificis* en les condicions que exigeixen la salubritat pública, la seguretat de les persones o la bona conservació de les construccions i les instal·lacions, encara que aquests estiguin fora d'ordenació (art. 102.2).

– Els ajuntaments tenen l'obligació d'*autoritzar les obres de consolidació i rehabilitació* en edificis afectats per un nou planejament urbanístic (art. 102.3).

– Els propietaris estan subjectes a la *llicència urbanística* prèvia en actuacions relacionades amb obres d'ampliació, reforma, modificació o rehabilitació d'edificis, així com també en obres de demolició total o parcial de les construccions i les edificacions (art. 179.2).

– Els *propietaris estan obligats a conservar i rehabilitar les condicions objectives d'habitabilitat* dels habitatges (art. 189.1). Això implica, per tant, mantenir en bones condicions tots aquells edificis de la seva propietat que formin part d'un catàleg o d'un inventari. L'incompliment d'aquest article faculta l'administració per actuar en els edificis protegits a càrrec del propietari, i a imposar multes coercitives (art. 189.4).

– En cas d'*estat ruïnós d'un edifici catalogat* (o en procés de ser-ho), o declarat bé cultural de qualsevol categoria de les especificades en la Llei de patrimoni cultural de 1993, l'ajuntament ho ha de declarar, amb l'audiència prèvia dels propietaris i residents, i determinar els efectes de la declaració de ruïna, tot i que els propietaris tenen l'obligació d'adoptar les mesures urgents necessàries per garantir la seguretat dels edificis (art. 190.1 i 4).

3.5. DRETS DELS PROPIETARIS DE BCIL (QUÈ PODEN EXIGIR)

– Els propietaris tenen *dret a ser informats* per escrit per l'ajuntament corresponent, en el termini d'un mes a partir de la sol·licitud, del règim urbanístic aplicable a una finca o a un sector.

– Els propietaris tenen *dret a consultar la documentació* dels plans i dels instruments de gestió un cop aprovats.

– Els propietaris d'immobles susceptibles d'ésser expropiats tenen *dret a ser requerits per l'administració* corresponent i a ésser advertits dels efectes expropiatoris (art. 104.3).

3.6. COST (POSSIBLES SUBVENCIONS, SUPORTS EN IMMOBLES DECLARATS BCIL I EN BIPCC. L'U PER CENT CULTURAL)

– Els *ajuts de les administracions* públiques als propietaris de béns del patrimoni arquitectònic català estan previstos per la LPCC, títol III, capítol I (mesures de foment). La Generalitat de Catalunya té l'obligació d'establir un programa anual d'inversions i ajuts per a la investigació, la recuperació, la conservació, la restauració i la millora del patrimoni immoble (LPCC, art. 54 a 59).

– El Departament de Política Territorial i Obres Públiques compta, dins de la seva Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, amb un *Centre Tècnic i de Cooperació per a la Rehabilitació d'Habitatges* que desenvolupa programes d'ajuts, tant d'assistència tècnica (elaboració de dictàmens) com econòmica (Decret 205/1993 i Decret 158/1997).

– Els *ajuntaments poden establir mesures de foment i ajut* per tal de garantir la conservació i la restauració de béns immobles de propietat privada que formen part

del patrimoni arquitectònic i arqueològic del seu municipi. A aquest efecte, les parts implicades (pública i privada) poden establir convenis que regulin les intervencions i el seu abast, l'ús públic o semipúblic, les cessions d'immobles, llocs o paratges a temps indefinit o a temps parcial. (Vegeu el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals, 179/1995, de 13 de juny: títol 3, cap. 1, «Subvencions», art. 118 a 129.)

– Dins el marc del programa Xarxa Barcelona. Municipis de Qualitat, de 2000-2003, la *Diputació de Barcelona*, en la seva condició d'Administració local, *exerceix, mitjançant convenis amb els ajuntaments* del seu àmbit territorial, la tasca d'ajudar-los a conèixer, conservar i restaurar el patrimoni arquitectònic i arqueològic de llurs termes municipals, amb l'assessorament tècnic i científic, i amb inversions i suports econòmics. (Vegeu el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals 179/1995, de 13 de juny: títol 3, cap. 1, «Subvencions», art. 118 a 129, i títol 7, cap. I, «Convenis de cooperació», art. 303 a 311.)

– Els propietaris i els titulars de drets sobre BCIN i BCIL gaudeixen dels *beneficis fiscals* que determinen la legislació de l'Estat, la legislació de la Generalitat i les ordenances fiscals (LPCC, art. 59.1).

– L'Administració *no pot ordenar l'execució d'obres* o d'actuacions en un BCIN o BCIL *per un import superior al 50%* del seu valor, fixat pel Departament de Cultura o l'ajuntament corresponent (LPCC, art. 67.1).

– Els propietaris de béns immobles (ja siguin públics o privats) també poden acollir-se, a través de l'Administració de la Generalitat o de l'Administració local, als *beneficis que suposa l'aplicació de l'u per cent cultural* determinat per la Llei del patrimoni històric espanyol en els pressupostos d'obres públiques finançades per l'Estat i en els pressupostos finançats per la Generalitat, sempre amb la finalitat d'invertir en la conservació, la restauració i l'excavació arqueològica, i l'adquisició de béns immobles (en aquest cas, per part de l'Administració pública). (LPCC, art. 57; Ley de patrimonio histórico nacional, títol VIII, art. 68; Decret 175/1994, de 28 de juny, de l'u per cent cultural.)

– Per acollir-se als beneficis que deriven de l'aplicació del Decret 175/1994, de 28 de juny, sobre l'u per cent cultural, aprovat per la Generalitat de Catalunya, cal que, prèviament, la *Comissió de Govern o el Ple de l'Ajuntament adopti l'acord* pel qual se sol·licita l'ajuda per al finançament de l'obra. Igualment, cal que *l'immoble sigui catalogat* o, almenys, que hi hagi un estudi sobre els seus mèrits arquitectònics o artisticoculturals. («Normes generals per a la tramitació de sol·licituds derivades de l'acord de col·laboració entre el Ministeri de Foment i el Ministeri d'Educació i Cultura per a l'actuació conjunta en el patrimoni històric espanyol. U per cent cultural». Document intern de l'Àrea Funcional de Foment de la Subdelegació del Govern a Catalunya, *signat a Madrid el 10 de desembre de 1996*. Aquest acord es basa en l'art. 68 de la Llei de patrimoni històric espanyol 16/1985, de 25 de juny, i en l'art. 58 del Reial Decret 111/1986, del 10 de gener.

  [Aquestes Normes informen dels tipus de documents que es requereixen per a plantejar una sol·licitud d'ajut en els programes de l'u per cent cultural, com ara certificats, informes i documentació tècnica (projectes constructius o memòries descriptives i informació gràfica de l'immoble de caràcter historicoartístic a què es refereix)].

4. LA LEY REGULADORA DE LAS BASES DEL RÉGIMEN LOCAL 7/1985, DE 2 D'ABRIL

– La LBRL, al capítol III, a l'art. 25.2*e*, estableix les *competències dels municipis en matèria de patrimoni historicoartístic*. Els municipis que es troben en aquesta circumstància, amb un valor historicoartístic reconegut, i també els que tenen un marcat valor turístic, han d'ésser objecte d'especial atenció per part de l'Administració de l'Estat. (Vegeu també el Texto refundido de las disposiciones legales vigentes en materia de régimen local, RDL 781/1986, de 18 d'abril, art. 65.)

5. EL TEXT REFÓS DE LA LLEI MUNICIPAL I DE RÈGIM LOCAL DE CATALUNYA I ALTRA LEGISLACIÓ DELS ENS LOCALS

– L'art. 66.3*e* del Text refós de la LMRLC, estableix les competències dels municipis en matèria de *patrimoni historicoartístic*.

– Els art. 72.1 i 76 defineixen els règims municipals especials, referits a *municipis de caràcter historicoartístics*, i regulen les actuacions que se'n puguin derivar en l'exercici de les seves competències.

– El títol VII, «De la província», als art. 91 i 92, defineix i estableix les competències pròpies de les diputacions pel que fa a l'obligatorietat de *prestar assistència tècnica i econòmica* als municipis.

[En l'exercici d'aquesta funció s'inclouen les ajudes tècniques en la redacció d'estudis i projectes relatius a l'execució d'obres, i, pel fet que no s'especifica explícitament, s'entén que engloba l'actuació en el patrimoni immoble d'interès cultural.]

– Els art. 178 i 237 es refereixen a l'*aprovació d'ordenances* per part dels ens locals (vegeu, també, el Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals, decret 179/1995, de 13 de juny, art. 4 i del 60 al 67 i el Texto refundido de las disposiciones vigentes en materia de régimen local 781/1986, de 18 d'abril, art. 55, 56, 57, 58 i 59, on també es regulen les *infraccions d'ordenances* i les multes corresponents).

[Pel que fa a les ordenances, els ajuntaments o altres ens locals poden establir un conjunt de preceptes que reglamentin les actuacions en el patrimoni edificat que forma part dels nuclis antics, bé com a document complementari del planejament, bé com a document dels catàlegs que no compten amb una normativa específica de protecció dels ambients urbans històrics o tradicionals.]

– Els art. 239, 240 i 241 del Text refós de la LMRLC 2/2003 regulen l'activitat de foment i promoció d'*activitats socials* i econòmiques dels ens locals (subvencions i ajuts) a favor d'entitats públiques i privades. Les mesures de foment i les subvencions també són regulades pel Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals en els art. 118 a 135.

– L'*atorgament de llicències* a propietaris d'immobles del patrimoni historicoartístic, o sotmesos a especial protecció, està regulat, també, pel Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals, de 13 de juny de 1995. L'art. 75 estableix que els dits propietaris [o titulars de dret, o posseïdors] estan obligats, en el cas de sol·licitar llicència per a obres d'edificació, de reforma, de reparació o de rehabilitació que afectin l'estructura o l'aspecte exterior dels immobles, a acompanyar la sol·licitud amb el projecte corresponent, subscrit per un tècnic competent.

– L'art. 95 del mateix Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals, de 1995, estableix que *les instal·lacions i les línies elèctriques aèries i de serveis de gas* [que afecten façanes] s'han de subjectar a les ordenances de policia urbana i de caràcter urbanístic del municipi. En qualsevol cas, quan es tracta de béns d'interès cultural (ja siguin edificis o conjunts urbans), s'haurà d'aplicar el que determinen la LPCC i la LUC vigents a Catalunya.

– El Reglament del patrimoni dels ens locals, Decret 336/1988, de 17 d'octubre, en l'apartat «Patrimoni historicoartístic» *determina els elements que constitueixen aquest patrimoni*: immobles i objectes mobles d'interès historicoartístic [...], els jaciments o zones arqueològics, els llocs naturals, els jardins i parcs... (art. 17). També fa referència als béns d'interès historicoartístic del seu territori, que són de propietat privada, però sobre els quals han d'exercir una tutela i vigilància de cara a la seva protecció i conservació, fent compatible, mitjançant convenis, la titularitat econòmica privada del bé i el seu interès cultural (art. 18 i 72.3).

– El mateix Reglament del patrimoni dels ens locals de 1988 els obliga a portar un *inventari general dels seus béns*, que ha d'incloure l'inventari dels béns afectes al patrimoni historicoartístic (art. 100.*c*).

– Les autoritats i el personal al servei dels ens locals que tenen al seu càrrec *la gestió o els drets dels béns* [s'entén que abasta també el patrimoni històrico i artístic, tot i que no s'esmenta explícitament] són *obligats a la custòdia, conservació i aprofitament*, i, per tant, responsables dels danys o perjudicis causats per pèrdua, detriment i negligència (art. 174 a 177 del Reglament del patrimoni dels ens locals, de 1988, i art. 225 del Text refós de la LMRLC de 2003). Aquesta obligació s'estén als particulars, segons es determina al mateix Text refós de la LMRLC, art. 233.

6. EL CÓDIGO PENAL. LEY ORGÁNICA 10/1995, DE 23 DE NOVEMBRE (ACTUALITZADA EL 5 DE FEBRER DE 2003)

Al llibre II, títol XVI, capítol I, «De los delitos sobre la ordenación del territorio», els art. 319 i 320 *determinen les penes que s'imposaran a promotors, constructors o tècnics directors* que portin a terme una construcció no autoritzada en sòls destinats a vials, béns de domini públic o llocs que tinguin legalment o administrativament reconegut el *seu valor paisatgístic, ecològic, artístic, històric o cultural*, o que pels mateixos motius hagin estat considerats d'especial protecció.

Al capítol II, del mateix Codi Penal, «De los delitos sobre el patrimonio histórico», els art. 321, 322, 323 i 324 determinen les penes a què estan sotmesos les autoritats o funcionaris públics i els ciutadans en general que atemptin contra el patrimoni històric protegit.

– *Art. 321: «*Los que derriben o alteren edificios singularmente protegidos por su interés histórico, artístico, cultural o monumental serán castigados con las penas de prisión de seis meses a tres años, multa de doce a veinticuatro meses y, en todo caso, inhabilitación especial para profesión u oficio por tiempo de uno a cinco años.»

  A aquest efecte, els jutges i tribunals poden ordenar, a càrrec de l'autor del fet, la reconstrucció i restauració de l'obra, sense perjudici de les indemnitzacions degudes a tercers de bona fe.

– *A*rt. 323: «La autoridad o funcionario público que, a sabiendas de su injusticia, hayan informado favorablemente proyectos de derribo o alteración de edificios singularmente protegidos será castigado, además de con la pena establecida en el artículo 404 de este Código, con la pena de prisión de seis meses a dos años o la de multa de doce a veinticuatro meses.»

– Art. 323: «Será castigado con la pena de prisión de uno a tres años y multa de doce a veinticuatro meses el que cause daños a [...] bienes de valor histórico, artístico, científico, cultural o monumental, así como en yacimientos arqueológicos.»

El capítol III, «De los delitos contra los recursos naturales y el medio ambiente», a l'art. 330, determina que «quien, en un espacio natural protegido, dañare gravemente alguno de los elementos que hayan servido para calificarlo, incurrirá en la pena de prisión de uno a cuatro años y multa de doce a veinticuatro meses».

7. PROTECCIÓ DEL PATRIMONI MUNDIAL. DIRECTRIUS PRÀCTIQUES. WHC 99/2. MARÇ DE 1999

– Les directrius bàsiques sobre l'aplicació de la Convenció per a la Protecció del Patrimoni Mundial, en el capítol IV, «Assistència internacional», estableix les diferents formes d'assistència possibles, amb càrrec al Fons del Patrimoni Mundial, com ara la *cooperació tècnica, l'execució de projectes*, etc.

(Document aprovat per la UNESCO. Centre del Patrimoni Mundial. París. Adreça electrònica: wh-info@unesco.org*)*

El patrimoni en imatges

Sitges
Nucli antic

Declarat CHA, 13-7-1972

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1997

Cardona
Pont del Diable

Any de construcció, 1424
Forma part del CHA del camí de Santiago, declarat el 5-9-1962

Foto: J. Boixadera, 1999

Terrassa
Parc de Vallparadís

Declarat CHA el 9-11-1951 per preservar l'entorn del castell cartoixa de Vallparadís (MHA, 2-3-1944) i de les esglésies de Sant Pere, Santa Maria i Sant Miquel (MHA, 3-6-1931)

Foto: Jordi Cañameres
Ajuntament de Terrassa, 2003

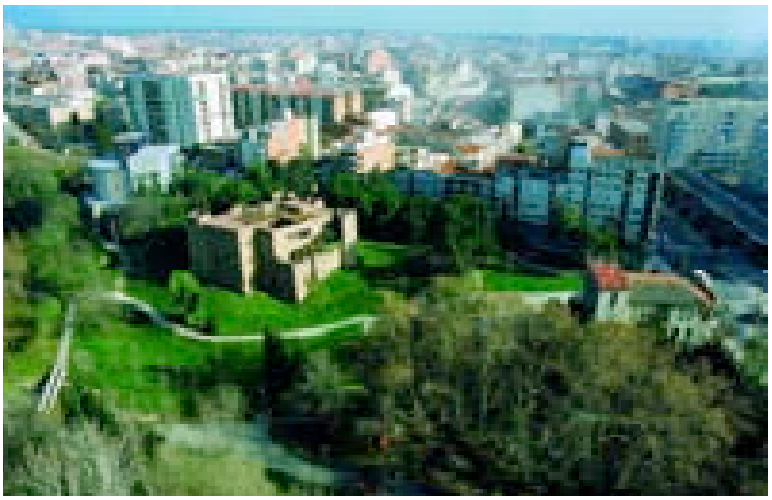

Barcelona
Palau Güell

Antoni Gaudí, arquitecte, 1886-1888
MHA, 24-7-1969
Declarat per la UNESCO Patrimoni de la Humanitat el 1985

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1994

Borredà
Església de Sant Sadurní de Rotgers

Segles XI-XII
MHA, 22-3-1984

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2002

El Bruc
Monument commemoratiu a la batalla del Bruc

MHA, 27-2-1914
(encara que el conjunt escultòric va ser aixecat el 1952)

Foto: SCCM (SPAL)

Caldes de Montbui
Termes romanes

Finals segle I aC
MHA, 3-6-1931

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2003

Castellbisbal-Martorell
Arc romà d'accés al pont

Finals segle I aC
MHA, 8-5-1925

Foto: Joan Francés, SPAL, 1987

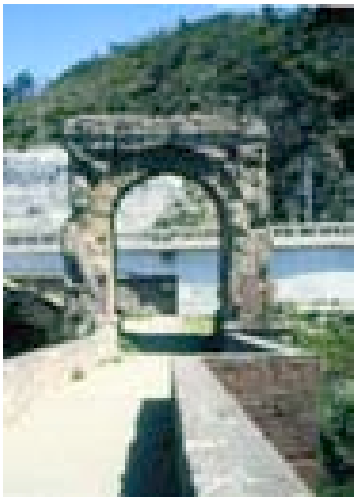

Cercs
Església de Sant Quirze de Pedret

Segles IX-XIII
MHA, 3-6-1931

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1998

El Pont de Vilomara
i Rocafort
Església de Santa Maria de Matadars o del Marquet

Segle x
MHA, 3-6-1931

Foto: Antoni González, 1991

Sant Fruitós de Bages
Monestir de Sant Benet de Bages

Segles XI-XIII i posteriors
MHA, 3-6-1931

Foto: Montserrat Baldomà,
SPAL, 1996

Sant Sadurní d'Anoia
Caves Codorniu

Josep Puig i Cadafalch,
arquitecte. 1904-1906
MHA, 9-1-1976

Foto: Ramon Manent, 2002

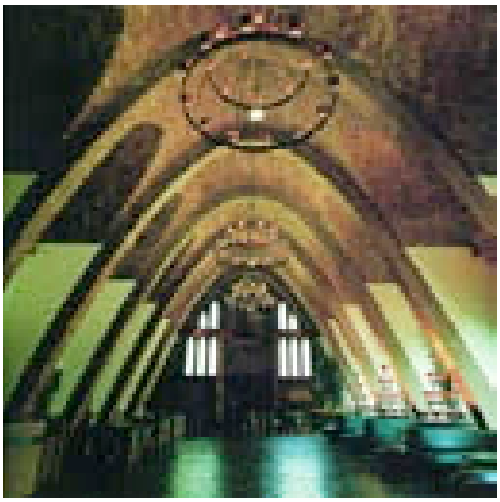

Santa Coloma de Cervelló
Església de la Colònia Güell

Antoni Gaudí, arquitecte,
1898-1915
MHA, 24-7-1969

Foto: Montserrat Baldomà,
SPAL, 2003

El Brull
Fortificació ibèrica del Montgròs

Segle IV aC
MHA, 22-4-1949

Foto: Raquel Lacuesta, SPAL,
2000

Callús
Castell

Segles X-XIV
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà,
SPAL, 2000

Castelldefels
Conjunt del castell i l'església de Santa Maria

Segles x-xix
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1996

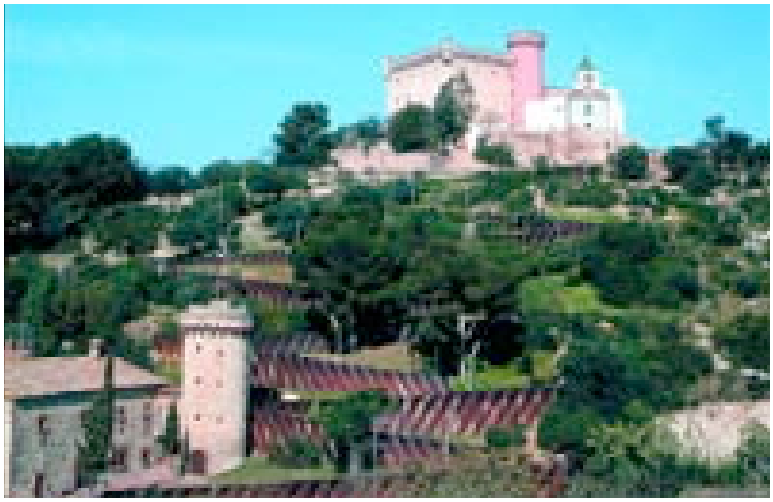

Centelles
Torre del Portal

Segle xvi
MHA, 22-4-1949

Foto: Traval-Ferré, SPAL, 1990

Granollers
Torre de Pinós

Segle xvii
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2003

Orís
Castell

Segles x-xiv, amb reformes posteriors
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2002

Sant Mateu de Bages
Castell de Coaner

Segles x-xvii
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2003

Sant Pere Sallavinera
Castell de Boixadors

Segles xi-xvi
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2002

Vacarisses
Castell

Segles XIV-XIX
MHA, 22-4-1949

Foto: Albert López Mullor, 2001

Viladecans
Torre del Baró

Segles XIV-XIX
MHA, 22-4-1949

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1994

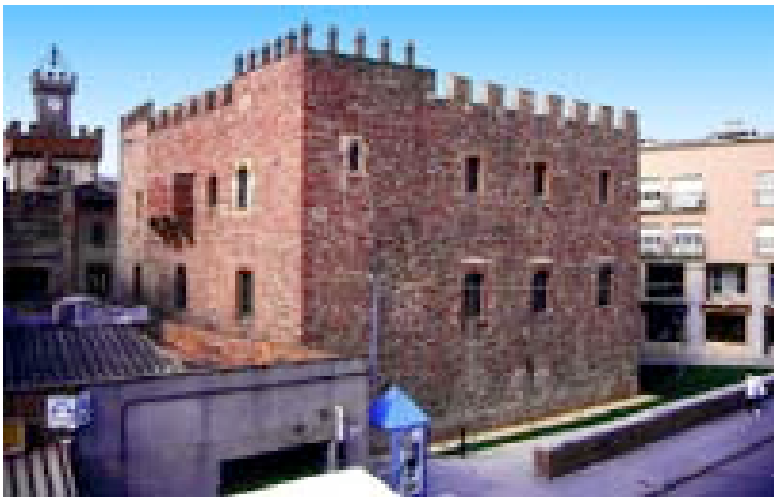

L'Hospitalet de Llobregat
Antiga Casa Llunell o Casa Espanya

Segles XVI i XVIII
MHA, 10-11-1975

Emblema heràldic dels Llunell
MHA, 14-3-1963

Foto: Joan Francés, SPAL, 1987

Igualada
Església de Sant Jaume Sesoliveres

Segles XII-XV
MHA, 14-4-1975

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1995

Avinyonet del Penedès
Monestir de Sant Sebastià dels Gorgs

Segle XI
Inventari arqueològic de Catalunya
BCIN, 31-8-2000

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2002

Sostre de guix del campanar del monestir de Sant Sebastià dels Gorgs

Segle XVI

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 2002

Cubelles
Conjunt de la Quadra de Gallifa

Bé catalogat (aprovació provisional, 2002)

Foto: Lluís Cuspinera, SPAL, 1997

Montcada i Reixac
El Reixagó

Joan Soler i Josep Mas, arquitectes, 1778
Bé catalogat, 2001-2003 (aprovació provisional)

Foto: J.L. Gorina, SPAL, 1999

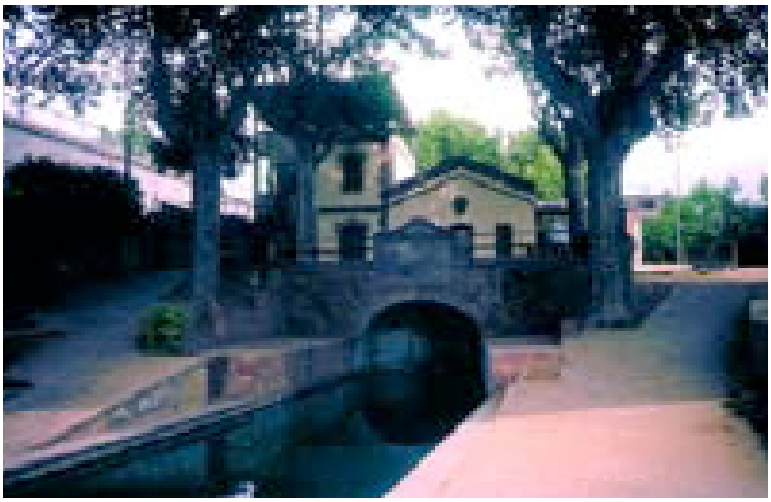

Montcada i Reixac
Can Bonet

Josep Domènech Mansana, arquitecte, 1914-1916
Bé catalogat, 2001-2003 (aprovació provisional)

Foto: J.L. Gorina, SPAL, 1999

El Prat de Llobregat
Teatre del Centre Artesà

Antoni Pascual Carretero, arquitecte, 1920
Bé catalogat, 2003 (aprovació provisional)

Foto: Joaquim i Fina Royo, 1997

Manresa
Font de Neptú

1802
Bé catalogat, 1985 (BCIL)

Foto: Rosa Escala, SPAL, 1988

Cornellà de Llobregat
Palau de Can Mercader

Josep Domínguez Valls, arquitecte, 1864-1866
Bé catalogat, 1984 (BCIL)

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1995

Copons
Molí del Madora o de Baix

Segle XVIII
BIPCC. Normes subsidiàries de Planejament, 1995

Foto: Josep M. Vila, SPAL, 1997

Copons
Molí del Madora o de Baix. Interior

Segle XVIII
BIPCC. Normes subsidiàries de Planejament, 1995

Foto: Josep M. Vila, SPAL, 1997

Parc de Collserola, Barcelona
Granja de Can Llevallol

Josep Pujol Brull, arquitecte, 1910
BIPCC. Inventari del patrimoni arquitectònic del Parc de Collserola, 1995

Foto: SPAL, 1995

Parc de Collserola, Barcelona
Estació del baixador de les Planes

1912
BIPCC. Inventari del patrimoni arquitectònic del Parc de Collserola, 1995

Foto: SPAL, 1995

Parc del Montseny, el Brull
Font del Vilar

BIPCC. Inventari del patrimoni arquitectònic del Parc Natural del Montseny, 1997

Foto: J. Ruiz de Guinea, SPAL, 1997

Parc de Sant Llorenç del Munt, Terrassa
Pou de glaç de l'Estepar

Bé catalogat, 1984 (BCIL)

Foto: J.L. Gorina, SPAL, 1997

Parc de Sant Llorenç del Munt, Terrassa
Casa Nova de l'Obac

Bé catalogat, 1984 (BCIL)

Foto: J.L. Gorina, SPAL, 1997

Cubelles
Castell, emblema heràldic dels Llupià

1674
MHA,14-3-1963

Foto: Montserrat Baldomà, 2003

Torelló
Can Parrella

Segles XVI-XVII
Bé catalogat. PGOU, 1999

Foto: Tristana Vall-llosada, SPAL, 2002

Torelló
Can Parrella, emblema heràldic de pedra

Segle XVI
MHA, 14-3-1963

Foto: Tristana Vall-llosada, SPAL, 2002

Torelló
Can Parrella, vidriera policroma amb l'escut nobiliari dels Parrella

Segle XVI
MHA, 14-3-1963

Foto: Tristana Vall-llosada, SPAL, 2002

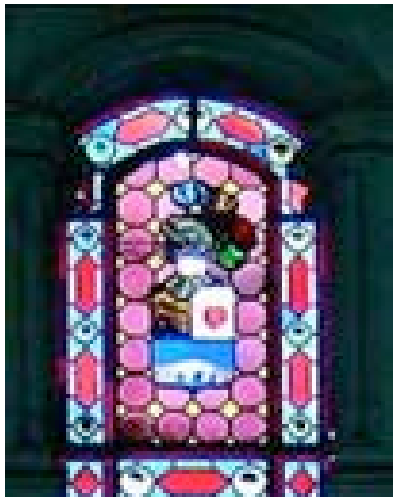

Sant Boi de Llobregat
Termes romanes

Bé catalogat, 1987 (BCIL)

Foto: Jordi Isern, SPAL, 1999

Sallent
Biblioteca Sant Antoni Maria Claret (antiga casa fàbrica Torres-Amat)

Segles XVI-XIX
BIPCC

Foto: Montserrat Baldomà, SPAL, 1999

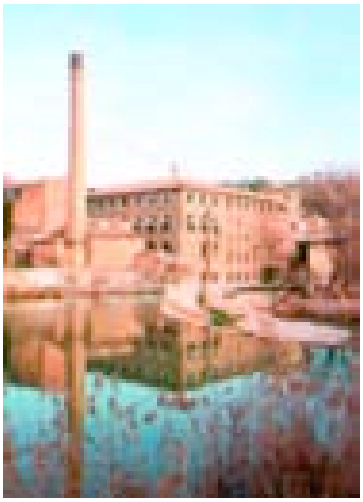

Esparreguera
Campanar de l'església de Santa Eulàlia

Segle XVII
BIPCC. PGOU, 1983

Foto: F. Balañà, 1998

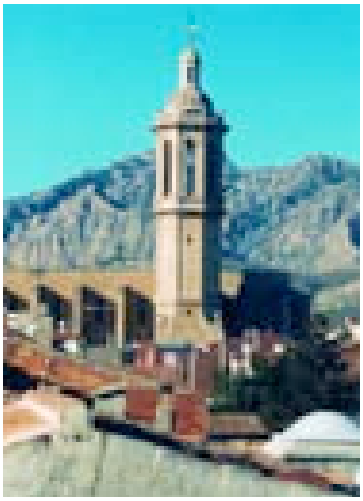

Peñaranda de Duero, Burgos
Rotlle de justícia

Segle XVI
MHA, 14-3-1963

Foto: F. Balañà, 2003

PLECS

1 Plecs de prescripcions tècniques de manteniment dels espais verds

2 Plecs de prescripcions tècniques dels projectes executius d'urbanització i d'edificació

3 Plec de prescripcions tècniques per a l'elaboració de cartografia topogràfica 3D 1:1000 i 1:2000

4 Plecs de prescripcions tècniques dels estudis de programació d'urbanització i d'edificació

5 Els municipis i el patrimoni arquitectònic
Compendi legislatiu comentat

L'Administració pública té l'obligació i el dret de protegir, conservar i restaurar els béns culturals. El marc jurídic que regula les competències dels ajuntaments a l'hora de garantir la protecció del patrimoni el constitueixen les lleis de règim local, la legislació urbanística i la Llei de patrimoni cultural català. Però l'instrument que amb més transparència i més eficaçment pot preservar les característiques essencials dels municipis i resoldre els problemes derivats de l'especulació cultural i econòmica és el planejament urbanístic general.

Aquest document tècnic, el número 5 de la col·lecció Plecs, és un compendi de la legislació que implica les administracions públiques, els ens locals i la propietat privada en la gestió del patrimoni cultural.

ISBN 84-7794-970-0

9 788477 949701